

Релігієзнавчу освіту не слід отожднювати або підміняти теологією і саме одним із кроків щодо вирішення полеміки навколо введення дисципліни в загальноосвітніх школах може бути введення релігієзнавства як незаангажованого базису, яке допомагає у формуванні світоглядної позиції та духовних ідеалів, сприяє виробленню відкритої до світу позиції, толерантного і поважного ставлення до різnorodних знань, вмінню спілкуватися з людьми, що мають відмінні погляди [Див.: Концепція вивчення «Основ релігієзнавства» в загальноосвітній школі (проект)]. Ознайомлення дитини з релігією в школі відповідно повинне вчити сприйняттю різних релігій в культурологічному аспекті. Людина з таким багажем знань про релігію завжди може розглядати своє життя, вчинки, їх мотиви різнобічно, в тому числі і з позицій іншої людини, яка має відмінні світоглядні позиції.

Сьогодні, коли суспільство знаходиться між реаліями посткомунізму, переживає труднощі перехідного періоду й долає негативну спадщину від недавнього тоталітарного минулого, система христинських цінностей і виховання набуває значного ступеня суспільної актуалізації. В цьому руслі доцільно було б, якби кожен займався своєю справою: школа формувала у дітей наукову картину світу; церква – релігійний світогляд; сім'я долучала до традиційних життєвих цінностей, а також до релігії; держава, політики вчили і показували приклад того, як жити та діяти в правовому, законодавчому полі.

*Л.Погоріла** (м. Житомир)

КАТОЛИЦЬКА БІОЕТИКА ЯК МОРАЛЬНИЙ РЕГУЛЯТОР ЛЮДСЬКОГО ВЧИНКУ

Після часу наукових відкриттів, технічних революцій та культурних переворотів, після часу піднесення людського генію до найвищих вершин прийшов час глибокої тривоги за власне крихке майбутнє та усвідомлення досить хиткого стану багатьох, здавалося б, усталених речей. Розвиток інформаційного простору призводить до практики масового зомбування населення, в першу чергу дітей та підлітків, непорозуміння на ґрунті економічних та соціальних досягнень породжують затяжні міжнаціональні конфлікти. Прорив у галузі

* Погоріла Л.М. – аспірант Житомирського державного університету імені Івана Франка.

медицини часто призводить до непоодиноких вибухоподібних ефектів в суспільстві. Крім того, результатом інтенсивного розвитку людської діяльності стало швидке забруднення навколишнього середовища. Слід зазначити, що забрудненою стала не тільки природа, все забрудненішими стають людські душі і тіла.

Різні медичні модифікації, ряд відкриттів та проривів (трансплантація органів, отримання стовбурових клітин, розшифрування людського генома, можливість клонування тварин та людини, зміна статі тощо) призвели до того, що, власне, їх вже потрібно вирішувати як серйозну проблему. Крім того, суто медична практика тісно переплелась з моральною стороною людської діяльності. Невтішний висновок такий: намагання швидкої та надійної терапії, постійне втручання в сферу людського недослідженого мало прямо-таки протилежний ефект – людина почала сама себе знищувати. Однак і на таку діяльність з'явилась реакція. В кінці 70-х років ХХ століття виникає наука біоетика, яка намагалася й зараз активно намагається відстояти людське право на власну моральну гідність та відстояти особистість з її таємними, інтимними сторонами життя. Слід додати, що в цієї досить молодій науці є спільник – Церква, в нашому випадку - Римо-католицька, вся діяльність якої направлена лише на людину як на найдосконаліше Боже творіння та на збереження гармонійної цілісності особи.

Проблеми, якими займається біоетика, є одними з **найактуальніших** на даному етапі розвитку людини. Вони потребують детального розгляду та делікатного підходу. **Метою** статті є розкриття всіх питань, якими займається біоетика з точки зору католицького віровчення. Крім того, слід вказати на жіночий потенціал як на невичерпний ресурс в цій боротьбі за фізичну і моральну цілісність людської структури.

Хоча біоетика є досить молодого наукою, її передісторія накопичує значний досвід знань, тому що будь-яка медична дія завжди буде розглядатися також і з етичної точки зору (як приклад, можна згадати вчення давньогрецького лікаря Гіппократа). Але особливої актуальності набуває це питання після Другої світової війни. Католицький мислитель Жак Судо вбачає однією з найважливіших предтеч й разом з тим останнім поштовхом в актуалізації біоетичних поглядів розкриття Нюрберзьким процесом лікарських злочинів при фашистському режимі, після якого «світ поставив під сумнів добросовісність лікарів та лікарську етику» [Судо Ж. История биоэтики, дискуссии, этическая ориентация // [http:// bioeticsclub. narod. ru/ russian /bioetics/read/js_ bioetics.htm](http://bioeticsclub.narod.ru/russian/bioetics/read/js_bioetics.htm)]. Крім того, мислитель наводить приклади й

інших пізніших аморальних лікарських експериментів, які проводились над літніми людьми (введення бруклінськими лікарями ракових клітин літнім пацієнтам без їхньої згоди), введення вірусу гепатиту в організм фізично несправних дітей тощо.

На сьогодні суспільство, а також католицьке віровчення розглядає біоетику як науку про моральність людської поведінки у біологічно-медичній галузі та в сфері охорони здоров'я стосовно її відповідності моральним нормам та цінностям [Родина – спільнота любові //XXII Міжнародний Конгрес Родини. - К., 2007. – С.350].

Соціальний та культурний контекст, у якому виникає біоетика характеризується трьома головними рисами:

1) швидким прогресом біомедичних наук та виникненням нових етичних проблем, пов'язаних із здатністю людини керувати біологічними процесами з непередбаченим наслідками цього;

2) дедалі яснішим усвідомленням факту існування незаперечних прав людини;

3) необхідністю переосмислення стосунків людини із зовнішнім середовищем [Бойко І. Біоетика. – Львів, 2008. – С.14].

Як наука, біоетика виникла в США, а сам термін було введено в 70-х роках ХХ століття американським лікарем Ван Ренсселером Поттером (основна його праця – "Біоетика: міст у майбутнє"), який і був одним із її засновників. Поттера, який за фахом був онкологом, надзвичайно хвилювала проблема втручання медичної практики в сферу людського організму, досить часто спричиняючи при цьому непоправимі наслідки.

Е.Згречча, один з найперших науковців-біомедиків, який підкреслював проникаючий вплив біомедичних технологій на людське життя, поставив питання, які стосувались етики і які були ще невідомі медичній етиці та медицині зокрема [Родина – спільнота любові. – С.349].

Принципи, що відображають в тій чи іншій мірі основні засади біоетики можна побачити у вченнях таких мислителів, як А.Швейцер, Е.Фромм, П.Тейяр де Шарден, українських філософів – Г.Сковороди, А.Шептицького, В.Вернадського, І.Мірчука. Римо-католицьке етичне вчення хоча й всією своєю діяльністю характеризується високогуманною направленістю, однак погляди папи Івана Павла II, його заклики до взаємної поваги і любові та пошани до людського життя стоять на особливій позиції.

Наразі виділяють загальну біоетику, яка охоплює власну історію, основи, принципи, спеціальну (чи практичну), яка займається власне

медичними питаннями та *клінічну*, яка співвідносить моральну та медичну сторони питання.

Про серйозність вивчення біоетичних проблем, зокрема і для нашої держави, говорить й те, що біоетику починають викладати в українських медичних навчальних закладах (вперше як наукова дисципліна вона була введена в 1998 році в Львівському національному медичному університеті ім. Данила Галицького).

Погляди католицької Церкви хоча й співзвучні з основними принциповими засадами вчення біоетики, але все ж таки вони зацентровують увагу на причинах людського морального занепаду та пропонують власний рецепт виходу з цієї складної ситуації (між іншим, не вигадуючи нічого нового, закликають дотримуватись власне традиційних християнських морально-етичних норм).

Людське життя тому стало об'єктом різноманітних маніпуляцій, що зміщення акцентів з певних табуйованих положень перемістилося на позицію безмежної вседозволеності. Постійна гедоністична пропаганда, швидкий ритм сучасного життя, відсутність відчуття наслідків за зроблений вчинок, в тому числі антиморального характеру, культ суб'єкта аж ніяк не сприяють нормалізації взаємовідносин між загальнолюдською моральною практикою та процесом вчинку. Крім того, якщо до цього додати залишки тоталітарної та атеїстичної суспільної свідомості та досить низький рівень життя, то виходить, що людина загрузла в глибоко бездуховній кризі.

Разом з тим, вихід є, зауважує християнство, людина завжди може вибратися із гріха. Тому що, по-перше, Церква ніколи не зможе відмовитися від своєї просвітницької місії, а по-друге – Церква, як вчитель, ніколи не перестане проголошувати моральні норми. На цьому зокрема наголошував папа Іван Павло II [Йоанн Павел II. Идите с миром. Дар бессмертной любви. - 2004. – С.86].

Час, що прийшов після Другого Ватиканського Собору, приніс із собою аджорнаментовані погляди на здавалося б усталені речі. Ось і жіноча участь в загальнолюдській організації вже не обмежується лише репродуктивним внеском та євангелізованим вихованням дітей. Наразі від жінки очікують більше, ніж місії простої супутниці чоловіка: жінка сьогодні - це повноправний творець суспільного розкладу життя й повноправний відповідач за скоєні недоліки та помилки.

Папа Павло VI, говорячи про зміни, в тому числі й про ті, які проникли в традиційні морально-етичні сімейні норми і порядки, зауважує про «нове розуміння гідності жінки і її місця в суспільстві» [Вибрані документи католицької церкви про шлюб та сім'ю. Від Лева XIII до Бенедикта XVI. – Львів, 2008. – С.118].

Етико-медичні питання, які в першу чергу хвилюють Римо-католицьку Церкву – це досить широка практика абортів (в тому числі проблеми, що стосуються розвитку ембріона), використання стовбурових клітин, репродуктивні технології, сурогатне материнство, евтаназія, як проблема з багатьма знаками питання, трансплантація органів, самогубство та ряд інших.

Моральне вчення Римо-католицької Церкви базується на тому принципі, що людина є найдосконалішою істотою, створеною за подобою Божою, а людське життя є даром Всевишнього, а тому ніхто не має права змінювати процес людського фізичного існування – від зачаття до останнього подиху, навіть сама людина по відношенню до самої себе. Постійно наголошуючи на людській неповторності, індивідуальності та особливості, католицька Церква все частіше підіймає питання жіночого феномену, а також акцентує увагу на розумовому, чуттєвому та інтуїтивному потенціалі жінки, яка може внести реальний внесок в поглиблення людської моральної самосвідомості. Залучення жінок в процес діяльності із збереження фізичної та моральної людської цілісності сприятиме все глибшому вирішенню біоетичних питань. До жінки ще й тому особлива увага, що Католицька Церква надає важливої ваги питанню абортів та репродуктивних технологій. Небайдужість Церкви до цих проблем виражається в постійному піднятті цих актуальних питань в різних документах, статтях, виступах, засобах масової інформації.

Детально розглядаючи всі етапи розвитку людини, все ж особлива увага приділяється саме початку життя, починаючи з ембріонального розвитку. Створюється життя разом, як чоловіком, так і дружиною, однак особлива місія надається жінці, як суб'єкту, що виношує та дає життя новій людині і яка назавжди стане найближчою істотою для дитини.

Перш за все слід розглянути можливо найактуальнішу проблему біоетики – аборт. Питання відрізняється складною делікатністю і тим, що ведеться діалог не тільки між лікарем і пацієнтом, а ще й з новим життям. Досить довгий час ставилось питання про те, ким потрібно вважати ембріон? Католицька Церква однозначна в своїй відповіді: «Ембріон – не просто якийсь біологічний об'єкт, а, від своєї найпершої миті, ембріональна форма людського життя з генетичною спадковістю, притаманними лише людині диференційними динаміками, біохімічними та метаболічними характеристиками» [Бойко І. Біоетика. - С.41-40].

Відтак відповідь католицизму щодо штучного переривання вагітності – ні! Кожне людське життя має в Божому задумі окреме

покликання, яке ніколи не є ізольованим, а має значення також для інших людей, зазначають священники, й різко засуджують дії суспільства щодо легалізації абортів: «Спільне добро, про яке має дбати держава, повинно включати визнання і юридичну охорону людських прав, а серед них першого – права на життя. Треба змінити закон про аборт» [Божик В. Про що запитують люди священника. - Львів, 2007. - С.81].

Звичайно, існує ряд нюансів – це євгенічний, терапевтичний аборт, переривання життя, яке було зачатим внаслідок насилля. Церква закликає в будь-якому, навіть в найважчому випадку, зберегти новозароджене життя (така гуманна позиція дуже розходиться з позицією держави, в нашому випадку України, в якій здійснення абортів є узаконеним). Крім того, Церква намагається розповсюджувати інформацію про можливу серйозну загрозу здоров'ю жінки, яка вчинила аборт, і не тільки фізичному, а й духовному. Останнє є набагато вразливішим, Церква говорить про важку травму, яка не вилікується ніколи і зобов'язує священника допомагати жінкам, які прийшли покаятись в тому, що штучно перервали вагітність. Саме тому першочерговим завданням Церкви є не лише проповідь прощення гріхів жінкам та іншим задіяним особам (лікарям або чоловікам), але й надання їм прощення через таїнство Покаяння. Чим швидше жінка усвідомить потребу в цьому таїнстві, тим успішнішим буде її внесок у справу зцілення травм, спричинених абортів. Так зазначається в статтях біоетичного характеру [Бойко Ігор, отець. Духовне навернення і зцілення після абортів – завдання священника у святому таїнстві покаяння//Вісник Інституту родини і подружнього життя Українського Католицького Університету. – 2004. - №4. – С. 73].

Жінка, яка стала носієм нового життя, повинна виношувати та оберігати його до того важливого моменту, до тих пір, коли воно (життя) не побачить новий для нього світ. Аборт не співвідноситься з самою природною суттю жінки, тому завданням католицького біоетичного вчення є застереження від таких непоправних та протиприродних дій, як штучне переривання зачатого життя.

Ще одна проблема, яка безпосередньо стосується жінки та майбутнього життя і яка надто широко обговорюється в релігійних та медичних колах – це репродуктивні технології.

Одна з настанов, яку Бог дав старозавітнім євреям звучала так: «Плодіться й розмножуйтесь», тобто, для юдея основною метою шлюбного життя є народження дітей й виховання їх у дусі іудаїзму. Християнська традиція хоча й розглядає безшлюбне життя як один з кращих способів служіння Богу, але й народження дітей сприймає як

Божий дар і завжди підтримує і заохочує подружжя до відкриття нового життя. Однак не завжди молода подружня пара може зачати дитину природним способом. Проблема безпліддя існувала завжди. Вона є також однією з актуальних проблем сьогодення. Факторами впливу на чоловіче безпліддя є: алкоголь, паління, наркотики, радіація, венеричні захворювання, забруднене середовище життя і праці. У жінок до цих факторів слід додати ще й вік, контрацепцію та аборти, хірургічне втручання та погане харчування. На сьогоднішній день близько 1 млн. подружніх пар, тобто 6,8% сімей України, страждають від безпліддя [Бойко І. Біоетика. – С.108]. Але, разом з тим, сучасна наука пропонує таким парам інші способи зачаття дитини, як *in vitro*, так і *in vivo*. Зачаття дитини неприродним шляхом може відбуватися інтракорпоральним шляхом (коли чоловіче сімя вводиться в жіночі статеві органи) та екстракорпоральним шляхом (спосіб зачаття ембріона в пробірці, а потім перенесення його до жіночого організму). Такі технології передбачають використання як сперми чоловіка, так і донора. Крім цих технологій, досить не рідко бездітні подружжя вдаються до послуг сурогатних матерів. В цьому випадку запліднений в пробірці ембріон переноситься в матку відповідної жінки, яка й виношує дитину до повного її формування.

В своїй енцикліці *Humanae Vitae* («Людське життя») папа Павло VI ще в 1968 році застеріг людство від небажаних впливів щодо технологічного втручання в межі людського організму, а, особливо, відтворення людини шляхом механічного втручання, й поставив перед суспільством питання: «чи для сучасної людини, з підвищеним почуттям відповідальності, не настав час, коли передавання життя повинно регулюватися її розумом та волею, а не біологічними ритмами її організму?» [Вибрані документи католицької церкви про шлюб та сім'ю. Від Лева XIII до Бенедикта XVI. - С.118-119]. Які б благородні цілі не були поставлені в такому випадку, однак завжди вони будуть мати за собою небажані наслідки. Церква закликає прогресуючу науку не втручатися в сферу того, що було задумано Богом, бо лише через взаємно об'єднавчий духовний та фізичний статевий акт подружжя зможе спроектувати повноцінне нове життя. Лише природній шлях здатний забезпечити розвиток гармонійної особистості, до такого делікатного та таємничого питання не слід застосовувати сторонню біологічну «допомогу».

Оцінюючи з моральної точки зору весь ряд репродуктивних технологій, Римо-католицька Церква не схиляється ні до однієї. Яким би шляхом не було здійснено запліднення – гомологічною чи гетерологічною інсемінацією або інтракорпоральним чи

екстракорпоральним заплідненням – все одно таке штучне відбивається на гідності людської особи. Католицька мораль, захищаючи природний спосіб відтворення, не просто відстоює багатовікові традиції, а й передбачає можливі небажані наслідки. Наприклад, феномен банків ембріонів, який породив жваву дискусію навколо своєї діяльності - крім моральної сторони питання, тут постає біологічна та навіть юридична проблема. Донорство обов'язково передбачає анонімність, однак, запліднюючи різних жінок спорідненими ембріонами, виникає можливість народження однокровних братів та сестер, які нічого не будуть знати про свій кровний зв'язок. Таким чином, хоч і з невеликим відсотком, але між ними існуватиме можливість укладання шлюбу, що не тільки забороняється юридичною стороною, а й матиме великий генетичний ризик для їх майбутніх поколінь.

Явище сурогатного материнства, до якого все частіше вдаються безплідні подружні пари, також стало причиною широкої соціальної дискусії. Церква говорить навіть про долю аморальності такої діяльності, коли людське життя просто стає своєрідним актом купівлі-продажу. Трагічності цій ситуації надають випадки, коли, виносивши дитину, сурогатна мати не може розірвати з нею зв'язок і категорично відмовляється віддавати дитину, чи коли батьки-замовники відмовляються забирати дитину, яка народилась з певними вадами.

Сурогатне материнство морально неприйнятне також через те, що воно комерціалізує материнство, відкидає його духовний вимір і зводить до передавання суто біологічного життя. Сурогатне материнство породжує практично нерозв'язні етично-соціальні проблеми, тому воно заборонене в усіх європейських країнах. Зачинати чи виношувати людське життя із заздалегідь висловленим наміром його відчужити є неприпустимим – проголошує католицька мораль [Бойко І. Біоетика. – С.122].

Використовуючи репродуктивні технології, як механізми, направлені на допомогу безплідним парам, католицька моральна думка застерігає їх від непродуманих складних наслідків і непередбачуваних нюансів.

Ще одним особливим питанням, яким займається біоетика та проти якого виступає морально-етичне вчення Католицької Церкви, це - різні ембріональні маніпуляції (здобуття стовбурових клітин з ембріональних зародків та різні експерименти на ембріонах). Захищаючи свою діяльність, медична наука оперує аргументами вимушеного використання зародків для подальшого успішного розвитку медицини та тим, що ембріон, у якого ще не сформувалась нервова система, не можна вважати людиною. Католицька моральна

думка з цього приводу завжди буде однозначною – з моменту запліднення яйцеклітини починається нове життя, яке не є ні життям матері, ні батька, а тільки нової людини з її власним розвитком. Воно ніколи не стало би людським життям, якби таким не було від початку – зазначено в «Інструкції про повагу до людського життя на його початку і гідність продовження людського роду» Священної Конгрегації у справах віровчення [Вибрані документи католицької церкви про шлюб та сім'ю. Від Лева XIII до Бенедикта XVI. – С. 340].

Фантастичним досягненням науки можна вважати операції з клонуванням живих організмів. Клонування – це фактично розмноження нестатевим шляхом (наприклад, партеногенез, як нестатеве запліднення в рослин та безхребетних тварин, однойцеві близнюки, як приклад людського «природного» клонування). Однак можливість клонування людського організму різко засуджується Церквою, з огляду на те, що це передбачає відкидання Божого плану створення людини. Також це передбачає нівелювання споконвічних подружніх стосунків як взаємодарування на духовному та фізичному рівнях.

Єдине, до чого Церква відноситься з поблажливістю, – це терапевтичне лікування безпліддя.

Католицьку біоетику хвилюють проблеми, що пов'язані не тільки з народженням людини, а й із завершенням її життя. У зв'язку з використанням новітніх технологічних засобів, які мають можливість продовжити біологічне існування людського організму, з кожним роком питання евтаназії набирає все більшої актуальності. Прихильники евтаназії вказують на те, що гідна смерть краще, ані ж страждення існування – смертельно хворі пацієнти вправі вирішувати такого роду питання й робити вибір на власний розсуд. З іншого боку, суворі противники евтаназії, такі як Римо-Католицька Церква, вбачають в діях лікаря, який погодився на евтаназію, елемент вбивства, а в позиції пацієнта – свого роду самогубство. Перше й друге для католицької моралі є бунт проти Божого дару й завжди буде розглядатися як зло по відношенню до задуманого Всевишнім плану. Неодноразово порушуючи це питання в документах, статтях, промовах, глави Ватикану закликають відмовитись від евтаназії, мотивуючи це тим, що «по-перше, евтаназія є дією, яка протиставляється Богові. Тільки Бог має таку владу», і «коли людина, засліплена своєю дурістю та егоїзмом, присвоює її собі, тоді неминуче робить з неї знаряддя несправедливості та смерті». По-друге, евтаназія ціль у найвищу цінність людини – життя. По-третє, евтаназія неприйнятна тому, що підриває загальне добро суспільства» [Кришталь Г. Евтаназія в контексті права на гідну

смерть//Вісник Інституту родини і подружнього життя Українського Католицького Університету.– 2004. - №4. – С. 96-97].

Питання самогубства чимось співзвучне з питанням евтаназії, хіба що в цьому випадку життя себе позбавляє особа без сторонньої допомоги (якщо не брати до уваги випадки доведення до самогубства). Проблема суїциду, яка з розвитком людського феномену набирає все гострішої актуальності ще й тому, що сучасний світ більше загострюється на глобальних великомасштабних проблемах, забуваючи про маленьку людину з її щоденним клопотами, хвилюваннями, невдачами. Часом кинута у вир бездушного мегаполісу людина втрачає сенс життя, не знаходить цілей власного існування і єдиний вихід з такої ситуації вона вбачає в припиненні свого існування. Гуманна католицька мораль терапію такої безвиході бачить в міжособистісному відвертому спілкуванні – з сім'єю, Церквою, друзями, близькими. Завданням родини, матері, в першу чергу, є прищеплення дітям любові до життя та відчуття самозбереження заради досягнення життєвої мети. Різко засуджуючи суїцидні вчинки, Церква все ж виокремлює свідому жертвовну смерть в ім'я вищих цінностей: мучеництво, політичне самогубство (наприклад, страйк-голодування), смерть з любові (заради спасіння близької людини), релігійну жертву. Однак, не беручи до уваги такі крайні й досить поодинокі випадки, а враховуючи причини необдуманого (в будь-якому випадку!) рішення самогубства, Церква пропагує культ життя та закликає цінувати власну екзистенцію.

З огляду на вищевикладене висновок такий: католицька мораль найвищим в світі благом вважає людське життя. Тому абсурдною виглядає ситуація, коли людина починає знищувати саму себе, нехай і мотивуючи це досягненням благородних цілей. Дехристиянізація суспільства загрожує повній деморалізації свідомості й ставить людину в тупикову ситуацію, де перспектива виходу здається недосяжною мрією. Слід зазначити, що проблеми, якими займається католицька біоетика, тільки набирають своїх обертів. Загадуючи так далеко наперед, людина ризикує загубитися у вирі технічних процесів, втратити відчуття власної цілісності й перестати відчувати особисту вартісність та індивідуальну гідність.

Папа Іван Павло II в своїх численних промовах закликав людство з більшою обережністю дивитися на власну експериментальну діяльність, побільше задумуватись над майбутньою долею власних нащадків.

Католицьке біоетичне вчення завжди буде відстоювати право людини на гідний та справжній початок життя та на гідне та природне

його завершення. Людина для Церкви завжди залишатиметься мірилом цінностей, благодаті та високоморальної духовності.

*О.Савчук** (м. Івано-Франківськ)

ПРОБЛЕМА РЕЛІГІЙНОГО ПЛЮРАЛІЗМУ СУЧАСНОГО ГРЕКО-КАТОЛИЦИЗМУ В УМОВАХ ПОСТМОДЕРНУ

Сучасна християнська релігійність у цілому і зокрема греко-католицький спосіб її вираження всебічно пов'язані з суспільною свідомістю. Релігійність трансформується так само інтенсивно, як і інші складові останньої. Саме тому на сьогодні актуальним є аналіз, з одного боку, співвідношення екзистенційного і антропоцентричного, а з іншого - плюралістичного наповнення сучасного українського греко-католицизму та з'ясування оптимального ступеня цього співвідношення.

На релігійність сучасних людей та форми її вираження впливає тотальна плюралізація цінностей, норм і зразків поведінки, складовою якої зокрема є споживацька й індивідуалістична свідомість громадян, сильне прагнення «бути щасливим», не докладаючи жодних зусиль в досягненні цього. На думку польського богослова, дослідника сучасних форм вираження католицької релігійності Л. Дичевського, плюралізм як такий домагається не просто різноманітності релігійних форм, а різноманітності людської тотожності [Dyczewski L. Społeczno-kulturowy kontekst religijności // Kościół w życiu publicznym. – S. 103].

Спосіб вираження релігійності крізь призму плюралістичного світогляду вперше в католицизмі було сприйнято як об'єктивну даність на II Ватиканському соборі. Про це свідчить уже сама назва одного із документів Собору – душпастирської конституції «Про церкву в сучасному світі». Ці слова, як слушно висловився кардинал В. Каспер, підкреслюють відкритість церкви до сучасного світу, а назва цієї конституції виражає зміну ставлення церкви до плюралістичного у своїй основі сучасного світу, адже йдеться не про «церкву і сучасний світ», а «церкву у сучасному світі». Тим самим

* Савчук О.І. – аспірант кафедри релігієзнавства і теології Прикарпатського національного університету імені В.Стефаника.